

KS. MATEUSZ PAKUŁA

Wydział Teologiczny

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

ODKUPIEŃCZA MOC CHRYSTUSA UKRZYŻOWANEGO W EUCHOLOGII MNIEJSZEJ W PODWÓJNEJ CELEBRACJI ROKU LITURGICZNEGO *MSZAŁU RZYMSKIEGO* PAWŁA VI

Słowa kluczowe: liturgia, euchologia, celebracja liturgiczna, ofiara, życie wieczne, Niedziela Palmowa, Podwyższenie Krzyża Świętego, krzyż, Misterium Paschalne

1. Wstęp. 2. Analiza euchologii mniejszej celebracji Niedzieli Palmowej, czyli Męki Pańskiej. 2.1. Kolekta. 2.2. Modlitwa nad darami. 2.3. Modlitwa po komunii. 2.4. Konkluzja pierwsza. 3. Analiza euchologii mniejszej celebracji święta Podwyższenia Krzyża Świętego. 3.1. Kolekta. 3.2. Modlitwa nad darami. 3.3. Modlitwa po komunii. 3.4. Konkluzja druga. 4. Chrystusowa Męka i Śmierć, jako źródło odkupienia człowieka – zestawienie treści obu omawianych celebracji liturgicznych. 5. Różnice w formularzach mszalnych w wybranych źródłach liturgicznych: Sakramentarz Gelazjański, Sakramentarz Gregoriański, Mszał Piusa V (trydencki), Mszał rzymski łacińsko-polski, Mszał rzymski Pawła VI. 6. Podsumowanie

1. WSTĘP

Studium tekstów euchologicznych, które stanowią podstawę celebracji Najświętszej Ofiary Mszy Świętej, zostało podjęte już jakiś czas temu w kręgach liturgistów niemal na całym świecie. Oczywiście sprawą jest, że przodują w niej specjaliści tej dziedziny z Włoch, Niemiec czy Francji, ale istnieją też i polscy teolodzy fachowo zajmujący się w swoich badaniach krytyką tekstów liturgicznych, ich interpretacją, analizą, hermeneutyką i komentarzem treści¹. Powstało niemało opracowań i publikacji, które dokonują kolejnych odkryć według ustalonej metodologii, co konkretny tekst liturgiczny próbuje: *przekazać* (treść orędzia zbawczego Chrystusa), *ukazać* lub *in. pouczyć* (o tym, co odbiorcy otrzymują od Boga przez czynność kultyczną, biorąc udział w konkretnej celebracji), *spełnić* (poprzez formuły modlitewne, mające wagę sakramentu, wypełniają zasadnicze dla siebie zadanie) oraz *zastosować* (wymiar

¹ Tematykę interpretacji tekstów euchologicznych w publikacjach i poszczególnych artykułach podejmują m. in.: S. Czerwik, A. Durak, K. Konecki, J. Miazek, A. Żądło. Zob. Bibliografia załącznikowa.

antropologiczny, gdzie Boża łaska oddziałuje na życie każdego człowieka)². Ważne jest również to, skąd dany tekst pochodzi, gdzie został zredagowany i pod wpływem jakich prądów myślowych był autor oraz jaki miała charakter konkretna celebrecja, aby dokładniej poznać odwieczny zamysł Boży wobec stworzenia, realizujący się w osobie Jezusa Chrystusa, z *Nim i w Nim, na chwałę Ojca w Duchu Świętym*³. C. Maggioni twierdził, że teksty euchologii używane w liturgii są swego rodzaju *straznikami depozytu wiary*⁴, z czym trudno się nie zgodzić. Przez wieki bowiem dosłownie przenoszą w swojej treści, głębię całej teologii chrześcijańskiej. Niniejsze opracowanie dotyczyć będzie tzw. modlitw prezydencjalnych (euchologii mniejszej), czyli kolekty, modlitwy nad darami i modlitwy po Komunii, pochodzących z dwóch odrębnych od siebie pod względem czasowym celebracjach liturgicznych, lecz ściśle powiązanych przeżywaną tajemnicą. Pierwszy formularz mszalny pochodzi z celebracji Niedzieli Palmowej, czyli Męki Pańskiej, a drugi ze święta Podwyższenia Krzyża Świętego. Obie te celebracje skupiają się, ogólnie rzecz ujmując, na odkupieńczej Męce Chrystusa, której odbiorcami są wszyscy wierzący chrześcijanie. Podstawą analizy wspomnianych euchologii będzie przede wszystkim *Missale Romanum*, trzecia edycja typiczna z 2008 r. oraz *Mszal rzymski dla diecezji polskich*, wydanie drugie poszerzone z 2011 r. Oprócz podstawowych założeń studium, czy samej próby interpretacji formuł euchologicznych, zostanie również zastosowana metoda analityczno-porównawcza tekstów, by wykazać podobieństwa i różnice powstałe na przestrzeni wielu wieków istnienia tej liturgicznej praktyki Kościoła. Pomocniczą funkcję do zrealizowania tego zamierzenia będą pełniły źródła liturgiczne: dwa najstarsze sakramentarze rzymskie: *gelazjański* (GeV, wydanie krytyczne z 1981 r.)⁵ oraz *gregoriański* (GrH, wydanie krytyczne z 1992 r.)⁶ i późniejsze księgi używane w liturgii, tj.: *Mszal rzymski Piusa V* (trydencki, wydanie z 1910 r.), *Mszal łacińsko-polski* z 1968 r. oraz omawiany *Mszal rzymski Pawła VI*. Każdy formularz mszalny danej celebracji będzie omówimy oddzielnie, po czym nastąpi synteza wniosków, które wynikną z analizy poszczególnych euchologii, a zakończy je dodatkowe podsumowanie i zestawienie treści przytaczanych oracji.

² Por. K. Konecki, *Zasady interpretacji tekstów euchologicznych*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 46 (1993), nr 3–4, 177.

³ Por. A. Durak, *Treści uczestnictwa we Mszy Świętej w świetle formuł euchologicznych Mszału rzymskiego dla diecezji polskich*, Piła 1992, 23.

⁴ Por. C. Maggioni, *Annunciazione. Storia, euologia e teologia liturgica*, Roma 1991, 78

⁵ *Liber Sacramentorum Romanae Ecclesiae Ordinis Anni Circuli (Cod. Vat. Reg. Lat. 316/Paris Bibl. Nat. 7193*, Mohlberg, L. Eizenhöfer, P. Siffirin, *Rerum ecclesiarum documenta. Series Maior: Fontes*, t. 4, Roma: Herder 1981.

⁶ J. Deshausses, *Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits, édition comparative*, t. III: *textes complémentaires divers*, Fribourg: Éditions Universitaires 1992 (*Spicilegium Friburgense*, 28).

2. ANALIZA EUCHOLOGII MNIEJSZEJ CELEBRACJI NIEDZIELI PALMOWEJ, CZYLI MĘKI PAŃSKIEJ

Warto krótko wspomnieć u początku niniejszego studium, że formularz celebracji Niedzieli Palmowej, rozpoczynającej obchody świętych tajemnic Wielkiego Tygodnia, daje możliwość wyboru celebransowi, według racji i możliwości duszpasterskich, trzech różnych form rozpoczęcia. Są nimi w kolejności: procesja, uroczyste i zwykłe wejście⁷. Przed reformą liturgiczną Vaticanum II w Mszału trydenckim określono go nazwą: *Dominica in Palmis*⁸, a w wydaniu łacińsko-polskim z 1968 r. widnieje nazwa: *Dominica II Passionis, seu in palmis*⁹. Ciekawostką jest, że GrH podaje nawet miejsce celebracji: *Die Dom. in Palmas ad Sanctum Iohannem in Lateranis*¹⁰. Rubrycelą wprowadzająca w tę tajemnicę, w pkt. 1 obecnie używanego Mszału wskazuje, że jest to dzień upamiętnienia wjazdu Chrystusa do Jerozolimy, aby mógł On dokonać paschalnego misterium¹¹.

2.1. KOLEKTA

Modlitwa kolekty, kończąca *Obrzędy wstępne*, zawsze rzutuje na całą treść kolejnych modlitw formularza mszalnego. Nadaje swego rodzaju ton myśli teologiczno-liturgicznej, która ma na celu przede wszystkim jak najlepsze podprowadzenie wiernych uczestniczących w liturgii do aktualnie przeżywanych tajemnic wiary. Najczęściej tłumaczy się ją jako modlitwę *zbierającą*, od łac. *colligere* – zbierać, czyli obejmuje ona wszystkie intencje obecnych oraz *stricte* intencję celebrowanej Mszy świętej, którą obrał przewodniczący zgromadzeniu. W przedstawianym formularzu brzmi ona w następujący sposób:

⁷ Więcej na temat pamiątki wjazdu Chrystusa do Jerozolimy pisał m.in. J. Głowacki, *La commemorazione dell'ingresso del Signore in Gerusalemme e la benedizione dei rami attraverso le fonti liturgiche del Rito Romano: studio storico-liturgico-teologico*, San Anselmo–Roma 2012.

⁸ *Missale Romanum. Ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini Restitutum. S. Pii V. Pontificis Maximi Jussu Editum, Clementis VIII., Urbani VIII. et Leonis XIII auctoritate Recognitum. Editio XV post alteram uti typicam*, Belgia 1910, 135.

⁹ *Mszał rzymski łacińsko-polski*, Paryż: Editions du dialogue – Societe d'Editions Internationales 1968, 153.

¹⁰ J. Deshausses, dz.cyt., 167.

¹¹ Por. *Missale Romanum*, Editio Typica Tertia, Typis Vaticanis 2008, 271.

<i>Missale Romanum</i>	<i>Mszal rzymski dla diecezji polskich</i>
Omnípotens sempítérne Deus, qui humáno géneri, ad imitándum humilitátis exéplum, Salvatórem nostrum carnem súmere, et cruce[m] subíre fecísti, concéde propítius, ut et patiéntiæ ipsíus habére documénta et resurrectiónis consórtia mereámur. Qui tecum.	Wszchemogący, wieczny Boże, aby dać ludziom przykład pokory do naśladowania, sprawiłeś, że nasz Zbawiciel przyjął ciało i poniósł śmierć na krzyżu; daj nam pojąć naukę płynącą z Jego Męki i zasłużyć na udział w Jego zmartwychwstaniu. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków.

Każda kolekta rozpoczyna się zawsze od tzw. *anaklezy* (wstępne odwołanie się, czy przywołanie Boga), która w powyższej postaci: *Omnípotens sempítérne Deus/Wszchemogący wieczny, Boże* występuje w *Mszale rzymskim* 130 razy. Nie jest to zatem najczęstsze sformułowanie pojawiające się w tej księdze, ponieważ porównując inne, krótsze wezwanie, np.: *Boże, Ty*, występuje aż 366 razy. Przypomina ona o *wszchemocy Bożej*, która na kartach Pisma Świętego objawia się w co najmniej kilku aspektach, m.in. jako Boga-Stwórcy świata i wszelkiego bytu (np.: Ps 8, 2c.4–9; 19, 2; 24, 1–2; 104; 115, 15–16; 74, 13; 150, 1–2), czy też jako Boga-Obrońcy ludu wybranego, z którym zawarł swoje przymierze (np.: Ps 105; 106, 7–11; 107, 1–3; 111, 9; 114). Każda relacja interpersonalna wymaga, aby zwrot do odbiorcy (do drugiej osoby) był jasny i konkretny, mający na celu przekaz jakiegoś ustalonego komunikatu. Każda więc modlitwa kierowana do Boga będzie podkreślała, jaką rolę spełnia w życiu wierzącego chrześcijanina, aby nieustannie przypominać mu o swojej małości wobec Niego, ale zarazem dla ćwiczenia w sobie cnoty bojaźni Bożej tak ważnej w duchowym rozwoju człowieka. Po modelowej inwokacji rozpoczyna się tzw. *anamneza*, która przywołuje tajemnice zbawcze, dzięki którym każdy wierzący może dostąpić wszelkich łask od Boga, aczkolwiek w tym przypadku poprzedzono ją swoistym wtrąceniem, które poucza o postawie, jaką winien przyjąć modlący się: [...] *aby dać ludziom przykład pokory do naśladowania*. Wielu świętych i błogosławionych Kościoła zwracało uwagę na potrzebę wypracowania tej cnoty, m.in. św. Grzegorz Wielki (†604), przestrzegał przed zbytnią wyniosłością i zaniedbaniem tej znaczącej wartości¹². Po-

¹² Tak św. Grzegorz pisał z o tej cnotce: „Nie pozwól, aby serce twoje unosiło się pychą z powodu tego, co widzisz; zdaj sobie z uwagą sprawę, kim jesteś, abyś przenikając rzeczy najwyższe pamiętał, że jesteś człowiekiem, a ilekroć będziesz porwany ponad siebie, abyś wędzidłem własnej słabości został do siebie przywołany. Dlatego gdy obfitość cnót nam pochlebia, konieczne jest, by dusza powracała do swych słabości i unizmała się w zbawiennej pokorze. Niech nie patrzy na to, co zrobiła, lecz na to, czego zrobić zaniedbała; aby serce udreżone wspomnieniem słabości u źródła pokory zostało dusze pasterzy, w jakiejś małej części pozostawiał je niedoskonałymi, aby jaśniejąc podziwu godnymi cnotami ze wstrętem myśleli o swej słabości i nigdy nie wynosili się z powodu rzeczy wielkich, gdy wciąż jeszcze z trudem walczą z małymi. A ponieważ nie mogą zwyciężyć w sprawach małych, niech nie odważają się pysnić z czynów ważnych”, w: św. Grzegorz Wielki, *Księga reguły pasterskiej IV*, Kraków 2008, 251–252.

korę bardzo wysoko cenil równieDy Dzyjący nieco wcześniej św. Augustyn z HippoNy (†430), później św. Bernard z Clairvaux (†1153), czy teDy św. Jan Maria Vianney (†1859). Zatem w omawianej modlitwie, najlepszym przykłądem unieDzenia i pokornej miłoości jest sam Chrystus, którego dał człowiekowi Bóg. To On, dzieki swojej łaskawoości, zesłał swojego Syna, aby kaDy człowiek stał się Jego przybranym dzieckiem (por. Ga 4, 4–5). Zadziało się to dzieki tajemnicy wcielenia odwiecznego *Logosu*, a wiec tę właśnie myśł teologiczną przekazuje ta euchologia w słowach: [...] *sprawileś, że nasz Zbawiciel przyjął ciało*, lecz zaraz dodaje: [...] *i poniósł śmierć na krzyDzu*. Jasno zaznacza się tu fakt wcielenia, bez którego nie mogło by dokonać się odkupienie człowieka przez późniejszą śmierć na krzyDzu. Wspomniany powyDzej przykłąd *pokory do naśładowania*, ma wiec stać się swego rodzaju nauką dla wszystkich wierzących, uczestniczących w sprawowanej Ofierze Mszy świętej. Celem tych dąDzeń i wysiłków czynionych w wypracowywaniu cnoć – w tym przypadku pokory – ma być *udział w Jego zmartwychwstaniu*. Formuła: *daj nam pojąć naukę płynącą z Jego męki* wyraża zasadniczą prośbę modlitwy, by okres Wielkiego Tygodnia był czasem uczenia się przesłania Chrystusowego, które najlepiej okazuje się w Jego krzyDzu. Wyrażeniem syntagmatycznym, które stało się rdzeniem całoości modlitwy, jest niewątpliwie wspomniane sformułowanie: [...] *zasłuDzić na udział w Jego zmartwychwstaniu*. To jest sedno całej kolekty, nadające jej swego rodzaju wydDźwięk, który jest jasno określony. Modlący się, czy biorący udział w tej modlitwie, ma zasłuDzić na łaski płynące z odkupiennej śmierci Chrystusa UkrzyDzowanego. Podkreśla się nie tylko sam fakt męki i śmierci, ale przede wszystkim zmartwychwstania, a nawet warto by wyprzedzić tę myśł, mając juD doświadczenie skutków tych tajemnic aż do faktu wniebowstąDzenia. Zamyka to bowiem ziemską działalność Chrystusa, a zarazem jest koniecznością do zapowiadanej Pięćdziesiątnicy.

Kolektę kończy typowa dla tego rodzaju modlitw nieco dłuDsza i bardziej rozbudowana konkluzja. Zwraca się ona bowiem do Boga przez Jezusa Chrystusa, w Duchu Świętym. Podkreśla wiec przy tym prawdy: o doskonałej jedności pomiędzy Osobami Trójdcy, o jedynym Pośrednictwie Syna do Ojca oraz o obecności mocy Ducha Świętego w kaDdej modlitwie.

2.2. MODLITWA NAD DARAMI

Oracja ta, zwana niegdyś *secretą*, pozostaje w liturgii znaczącą modlitwą, która odmawiana jest po złożeniu darów ołtarza oraz po modlitwie dziekczynnej. W swej istocie ma ona przedstawić Bogu złożone dary, by te mocą Ducha Świętego, stały się postaciami eucharystycznymi. MoDze ona równieDy zawierać inne dodatkowe treści, współgrające z samą czynnością skłádania darów. PoniDszy tekst przytoczony jest z omawianego formularza mszalnego:

<i>Missale Romanum</i>	<i>Mszal rzymski dla diecezji polskich</i>
Per Unigéniti tui passiónem placátio tua nobis, Dómine, sit propínqua, quam, etsi nostris opéribus non merémur, interveniénte sacrificio singulári, tua percipiámus miseratióne prævénti. Per Christum.	Panie, nasz Boże, przez mękę swojego Syna pojednaj nas ze sobą, nie zasługujemy na to z powodu złego życia, lecz ufamy, że Najświętsza Ofiara wyjedna nam przebaczenie u Twojego miłosierdzia. Przez Chrystusa, Pana naszego.

Euchologia ta w swej inwokacji za adresata obiera samego Boga Ojca: *Panie, nasz Boże*, aby następnie przerzucić akcent na osobę Chrystusa. To dzięki Jego męce, człowiek ma otrzymać łaskę pojednania z Bogiem: [...] *przez mękę swojego Syna pojednaj nas ze sobą*. Wspomniany wers modlitewny, staje się syntagmą całej oracji. Przeżywana tajemnica męki Chrystusa celebrowana tego dnia zawiera się właśnie w tym zdaniu. Dzięki zasługom krzyża Jezusowego każdy człowiek został odkupiony i pojednany z Bogiem Ojcem. Na mocy tej ofiary została udzielona łaska. Treść modlitwy jednocześnie przypomina modlącemu, że nosi na sobie zmacę grzechu pierwotnego, która nieustannie odzywa się w momencie przekraczania Bożego Prawa i moralności. Jednak niezasłużoność tego daru podkreśla końcowy wers modlitwy, który wyraża nadzieję i ufność, że Najświętsza Ofiara wyjedna nam przebaczenie u Twojego miłosierdzia. Odwołuje się więc do tego przymiotu Bożego, który przecież *odnosi tryumf nad sądem* (por. Jk 2, 13). Krótko podsumowując ten element analizy, można powiedzieć, że to *dzięki Chrystusowi i Jego zbawczej Ofierze, możemy liczyć na Boże miłosierdzie*¹³. Koniec modlitwy jest modelową krótką konkluzją, wzywającą pośrednictwa Chrystusa Pana.

2.3. MODLITWA PO KOMUNII

Współczesne *post communio*, czy *modlitwa po komunii* określana dawniej przede wszystkim w sakramentarzu gregoriańskim mianem *ad complendum* lub *ad completa*, była w swej istocie modlitwą na zakończenie. Zamykała bowiem, wraz z modlitwą nad ludem, w niektórych starożytnych źródłach teksty euchologijne w liturgii mszalnej. Miała bowiem za zadanie uproszenie od Boga łaski błogosławionych owoców działania sakramentu (celebrowanego misterium), w którym wierni uczestniczą i go przyjmują.

¹³ A. Durak, dz.cyt., 48.

<i>Missale Romanum</i>	<i>Mszal rzymski dla diecezji polskich</i>
Sacro múnere satiáti, súpplices te, Dómine, deprecámur, ut, qui fecísti nos morte Filii tui speráre quod crédimus, fácias nos, eódem resurgénte, pervenire quo téndimus. Per Christum.	Boże, Ty nas posiliłeś Najświętszym Sakramentem, a przez śmierć Twojego Syna obudziłeś w nas nadzieję życia wiecznego, w które wierzymy, pokornie Cię błagamy: spraw, abyśmy przez Jego zmartwychwstanie osiągnęli cel naszych dążeń. Przez Chrystusa, Pana naszego.

Modlitwa rozpoczyna się prostym wezwaniem do Boga Ojca, który udziela ludziom swojej łaski, aby mogli przyjąć Najświętsze Ciało i Krew Chrystusa: *Boże, Ty nas posiliłeś Najświętszym Sakramentem*. Łączy się z tym ściśle śmierć Jezusa, której uobecnieniem jest każdorazowa celebracja Mszy świętej. Bez pasji Chrystusa nie byłoby sakramentu Eucharystii. W czasie konsekracji, a potem ukazania postaci eucharystycznych, cały lud wierny zgromadzony na modlitwie ma świadomość, gdzie znajduje się źródło łaski. Zabieg ten – ma za zadanie pobudzić w ludziach *nadzieję życia wiecznego*, w które wierzą [...]. Sakrament ołtarza staje się bodźcem do zintensyfikowania pragnienia życia w wieczności. Prośba, która wynika z treści modlitwy, zakłada pełne wykorzystanie Jezusowego zmartwychwstania jako środka do uzyskania odwiecznego celu wierzących – życia wiecznego. Syntagmą więc tej modlitwy, jest wyrażenie: *Spraw, abyśmy przez Jego zmartwychwstanie osiągnęli cel naszych dążeń*. Nadaje ona ton oracji, która skupia w sobie główną myśl teologiczną, jaką jest wspomniane życie z Bogiem w wieczności. Bogata liturgia słowa tego dnia doskonale koresponduje z modlitwą *post communio*, nadając jej jeszcze głębszego znaczenia¹⁴. A. Durak wydziela syntagmę ze słów: [...] *obudziłeś w nas nadzieję życia wiecznego*, w które wierzymy [...]. Współgra ona z obranym w niniejszym opracowaniu innym wyrażeniem, które wspólnie nawiązują do celu ludzkiej egzystencji – życia w wieczności¹⁵.

2.4. KONKLUZJA PIERWSZA

Wszystkie powyżej omawiane euchologie (wyjęte z formularza Niedzieli Palmowej) jasno wskazują na mękę i śmierć Chrystusa, dzięki której człowiek otrzymuje odkupienie, wyzwolenie, wybawienie, jak również odpuszczenie grzechów. Chrystus bardzo klarownie ukazany jest jako jedyny Pośrednik u Ojca. Wszystko to, co uczynił swoją śmiercią, jest z pożytkiem dla każdego wierzącego. Jezus występuje w powyższych oracjach jako: przykład do naśladowania, wcielone Boże Słowo, które dostąpiwszy męki i śmierci, przyniosło światu zmartwychwstanie, a co się z tym wiąże – łaskę pojednania. To wszystko niosą ze sobą treści omawianych oracji dotyczące osoby samego Chrystusa. Natomiast Bóg Ojciec występuje w nich niejako w roli *bożego architekta*, który tak kieruje światem, aby mogły wydarzyć się

¹⁴ Por. tamże, 59.

¹⁵ Tamże.

w jego historii wszystkie święte misteria i tajemnice, poprzez które człowiek może dostąpić życia wiecznego. To On sprawił w swoim odwiecznym zamyśle, że Chrystus przyjął ludzkie ciało, by stać się wspomnianym wzorem do prawego życia. Dzięki Jego łasce miłosierdzia człowiek może dostąpić pojednania, również przez przyjmowanie duchowego pokarmu, którym On sam posila. Warto również wspomnieć, co eucharystie przekazują o relacji człowieka z Bogiem. Doskonale zna on swoje słabości i złe postępowanie, ale jednocześnie uprasza, czy nawet wręcz chce wybłagać przebaczenie swoich win. Ma zatem pełną świadomość tego, że celem ludzkiej egzystencji jest dążenie do życia wiecznego, do dostąpienia chwwały zmartwychwstania, jaką Chrystus obiecał wierzącym.

3. ANALIZA EUCHOLOGII MNIEJSZEJ CELEBRACJI ŚWIĘTA PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

Święto Podwyższenia Krzyża Świętego ustanowione na 13 września, a następnie ok. IV w.¹⁶ przeniesione na 14 września na dobre zakorzeniło się w tradycji chrześcijańskiej¹⁷. W obecnej liturgii *Mszалу rzymskiego* Pawła VI ma ono swoje miejsce tego samego dnia. Rubrycelą tej celebracji zaznacza, że „krzyż jest znakiem zwycięstwa Chrystusa nad szatanem i śmiercią. W Jerozolimie od V w. oddawano cześć krzyżowi w dniu następującym po rocznicy poświęcenia kościoła Zmartwychwstania. [...] Z tego zwyczaju powstało osobne święto, które rozpowszechniło się po całym Kościele”¹⁸.

3.1. KOLEKTA

Pierwsza w przedstawianych oracji, po klasycznym zwrocie do Boga: *Deus* [...] od razu koncentruje się na osobie Chrystusa – Syna Bożego:

<i>Missale Romanum</i>	<i>Mszal rzymski dla diecezji polskich</i>
Deus, qui Unigénitum tuum cruce[m] subíre voluísti, ut salvum fáceret genus hu-mánum, praesta, quaesumus, ut, cuius mystérium in terra cognóvimus, eius redemptiónis praemia in caelo cónsequi mereámur. Per Dóminum.	Wszchemogący Boże, Syn Twój posłuszny Twojej woli poniósł śmierć na krzyżu, aby wszyscy ludzie zostali zbawieni, spraw abyśmy poznawszy na ziemi tajemnicę odkupienia, modli otrzymać jej owoce w niebie. Przez naszego Pana.

¹⁶ Do dziś wielu historyków nie jest zgodnych co do roku samego roku odnalezienia Krzyża Świętego. Niektórzy wskazują na 320, 326 lub 330 rok.

¹⁷ Historia tego święta sięga IV w., kiedy to z polecenia św. Heleny odnaleziono relikwie Krzyża Świętego, a następnie przekazano je biskupowi w Jerozolimie. Niebawem wybudowano tam dwie bazyliki: Męczenników (*Martyrium*) i Zmartwychwstania (*Anastasis*). Początkowo obchodzone było 13 września, a przeniesione na dzień 14 września, jako rocznicy dnia wystawienia relikwii krzyża do adoracji, na stałe wpisało się w kalendarz świąt liturgicznych. Por. Euzebiusz z Cezarei, *Życie Konstancyntyna*, Źródła Myśli Teologicznej, Kraków 2007, 259.

¹⁸ *Mszal rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2011, 202’.

Treść kolekty jasno wskazuje na śmierć Chrystusa i przedstawia jej całą konsekwencję w postaci zbawienia ludzkości. Syntagmą tej euchologii jest więc sformułowanie: *Syn Twój [...] poniósł śmierć na krzyżu, aby wszyscy ludzie zostali zbawieni*. Stało się ono w zasadzie sednem tej modlitwy i głównym jej tematem. Znamienne jest przypomnienie o posłuszeństwie woli Ojca: *Syn Twój posłuszny Twojej woli*. Nawiązuje to do unieżenia Chrystusa względem woli Boga (por. Flp 2, 5–11), gdzie poddaje się Jemu w wolności i bez zastrzeżeń. O tym synowskim poddaniu mówi chociażby tekst Hbr 10, 5b–7, gdzie autor wkłada w usta Chrystusa słowa Psalmu 40: *Ofiary ani daru nie chciałeś, aleś Mi utworzył ciało; całopalenia i ofiary za grzech nie podobały się Tobie. Wtedy rzekłem: Oto idę – w zwoju księgi napisano o Mnie abym spełniał wolę Twoją, Boże*. Nawet sama postawa Chrystusa – Sługi w *Pieśniach o cierpiącym Słudze Jahwe* u proroka Izajasza, przypomina o poddaniu Chrystusa woli Ojca niebieskiego. To, co dość mocno wybija się z omawianego tekstu modlitwy, to fakt powszechności skutków ofiary krzyżowej, *aby wszyscy ludzie zostali zbawieni*. Modlitwa zakłada, że wierzący powinni wyciągnąć głęboką lekcję z tej śmierci: [...] *abyśmy poznawszy na ziemi tajemnicę odkupienia, mogli otrzymać jego owoce w niebie*. Aspekt eschatologiczny, nadprzyrodzonego życia odgrywa tu więc znaczącą rolę, gdyż istnienie każdego chrześcijanina po śmierci *zmienia się, ale się nie kończy*¹⁹. Do tej właśnie prawdy chce podprowadzić odbiorcę ten tekst proklamowany na Eucharystii, by każdy człowiek dostrzegł przebite serce Jezusa i zaczerpnął ze źródła miłosierdzia. Samo *poznawanie* nauki o zbawieniu czy odkupieniu jest dla wierzącego wyzwaniem, dlatego wspomina się w modlitwie tę prośbę, by w ogóle pojąć i poznać tajemnicę odkupienia, by móc z tego Bożego daru skorzystać. Oracja kończy się dłuższą konkluzją skierowaną przez Jezusa Chrystusa.

3.2. MODLITWA NAD DARAMI

Dość krótka *super oblata* tego formularza mszalnego dostarcza bardzo konkretnych i jasnych treści:

<i>Missale Romanum</i>	<i>Mszal rzymski dla diecezji polskich</i>
Hæc oblátio, Dómine, quæsumus, ab ómnibus nos purget offénsis, quæ in ara crucis totíus mundi tulit offénsam. Per Christum.	Prosimy Cię, Boże, niech nas oczyści z wszystkich grzechów Ofiara Twojego Syna, która na ołtarzu krzyża zgładziła winy całego świata. Przez Chrystusa.

Prośba skierowana do Boga ma wyprosić najważniejszy skutek modlitwy eucharystycznej: Ta ofiara [...] *niech nas oczyści z wszystkich grzechów*. Ołtarzem, gdzie dokonała się ta jedyna ofiara Chrystusa, został nazwany Jego chwalebny krzyż: [...] *na ołtarzu krzyża zgładziła grzechy całego świata*. Może to być niejako

¹⁹ Zob. tamże, 1. Prefacja o zmarłych, *Nadzieja zmartwychwstania w Chrystusie*, 278*.

aluzja do *krwi cielców i kozłów*²⁰, które w Starym Przymierzu były składane na ołtarzach każdorazowo, by *odkupić* i *zmasać* zaciągniętą winę i grzech. Natomiast ofiara Chrystusa nie potrzebuje powtarzalności, raz jeden dokonana ma moc zgładzić grzechy całego świata. Głównie na tę kwestię ma zwrócić uwagę odbiorcy omawiany powyżej tekst eucharystyczny.

3.3. MODLITWA PO KOMUNII

Post communio ma uprosić, a dosłownie *ubłagać* u samego Chrystusa szczęśliwe *doprowadzenie do chwały zmartwychwstania*.

<i>Missale Romanum</i>	<i>Mszal rzymski dla diecezji polskich</i>
Refectiōne tua sancta enutriti, Dōmine Iesu Christe, sūpplices deprecāmur, ut, quos per lignum crucis vivificāe redemisti, ad resurrectiōnis glōriam perdūcas. Qui vivis et regnas in sǎcula sǎculōrum.	Posileni na świętej Uczcie, błagamy Cię, Panie Jezu Chryste, abys doprowadził do chwały zmartwychwstania Twoich wiernych, których obdarzyłeś nowym życiem przez Ofiarę złożoną na drzewie krzyża. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków.

Środkiem do uzyskania tego błogosławionego owocu modlitwy jest bez wątpienia Jezusowa Ofiara krzyżowa, uobecniona w misterium Mszy świętej. Z tematem tej eucharystii współgra inna oracja, wyjęta z obrzędów sprawowanych przy sakramencie chorych. Na samym początku modlitwy kapłan umieszcza cyborium z Najświętszym Sakramentem na odpowiednio przygotowanym miejscu, po czym może odmówić modlitwę: *O Święta Uczto, na której przyjmujemy Chrystusa, odnawiamy pamięć Jego męki, duszę napelniamy łaską i otrzymujemy zadatek przyszłej chwały*²¹. Istotny jest fakt, że oracja, moment *przejścia na drugą stronę*, czy godzinę śmierci i wkroczenia w inną formę egzystencji, nazywa *nowym życiem*. Zatem perspektywa wieczności, dzięki odkupieńczej męce Chrystusa, pozostaje nadal na pierwszym miejscu zarówno w omawianej oracji, jak również w całościowej tematyce niniejszego święta. Syntagmą stała się więc powyższa prośba: *Błagamy Cię Panie Jezu Chryste, abys doprowadził do chwały zmartwychwstania Twoich wiernych* [...].

3.4. KONKLUZJA DRUGA

Klasycznie podsumowując ten punkt artykułu analizujący teksty eucharystyczne formularza święta Podwyższenia Krzyża Świętego, bez żadnych wątpliwości można stwierdzić, że główny nurt myśli modlitewnej skupia się wokół Krzyża Chrystusowego. Jezus jawi się w przedstawionych oracjach jako posłuszny

²⁰ O sutkach śmierci Chrystusa traktuje Hbr 9.

²¹ *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, wyd. II, Katowice 2012, 106.

woli Ojca, odkupiciel ludzkości, gładzący swoją krwią ludzkie winy i grzechy, obdarzając przy tym łaską zmartwychwstania. Krzyż jawi się tu jako znak zwycięstwa i pojednania z Bogiem. On sam zaś wypełnia swój odwieczny plan, który zakłada doprowadzenie wszystkich wierzących do przebywania w Królestwie Bożym w niebie. Wierni muszą poznać tajemnicę odkupienia, aby móc z niej skorzystać, dlatego upraszają w modlitwie łaski oczyszczenia z wszelkich złych pragnień i skłonności.

4. CHRYSYUSOWA MĘKA I ŚMIERĆ, JAKO ŹRÓDŁO ODKUPIENIA CZŁOWIEKA – ZESTAWIENIE TREŚCI OBU OMAWIANYCH CELEBRACJI LITURGICZNYCH

Przedstawione i przeanalizowane powyżej euchologie mniejsze z dwóch oddzielnych formularzy mszalnych jasno wskazują, że obie celebracje, mimo iż występują w całkowicie innym klimacie roku liturgicznego, jak również i kalendarzowego, nie stoją do siebie w opozycji. Co prawda czas Wielkiego Postu i celebracja Niedzieli Palmowej doskonale współgrają ze sobą i dlatego też została ona umieszczona akurat w tym miejscu w kalendarzu liturgicznym. Męka, śmierć i zmartwychwstanie to podstawowe treści wiary przekazywane przez oracje tego dnia, jak również fakt, że z tych tragicznych dla Chrystusa wydarzeń, korzysta każdy wierzący na mocy zasług z nich płynących. Niemalże te same treści przekazuje liturgia mszalna święta Podwyższenia Krzyża Świętego. Różnica, jaka zachodzi między tymi celebracjami, polega nie tyle na samej treści, ile na okolicznościach ich powstania, stworzenia. Nie na samych tekstach, ale na celebracji. Liturgia Niedzieli Męki Pańskiej to odzwierciedlenie historycznej *drogi* Chrystusa, którą przebył dla zbawienia człowieka, a właściwie moment jej rozpoczęcia Wielkim Tygodniem. Święto Podwyższenia Krzyża Świętego to pamiątka odnalezienia *narzędzia zbawienia* przez późniejszych władców starożytnego świata, m.in. ziemi palestyńskiej. Uchodzili oni bowiem za tych, którzy zdążyli już uwierzyć w moc krzyża, który jeszcze dla ówczesnych, w momencie kiedy umierał na nim Chrystus, nie był tak jasnym i silnym znakiem odkupienia człowieka. Uroczysty wjazd do Jerozolimy (fakt historyczny) był przyczynkiem do przeniesienia tej pamiątki na sferę liturgii (gdzie doskonale objawia się życie Chrystusa), a święto Podwyższenia Krzyża (IV/V w.), jako następstwo pobożności możliwych, aczkolwiek wierzących tego świata. Niemniej teksty liturgiczne tych celebracji mają za zadanie przekazać jednoznaczne prawdy: Krzyż Chrystusa jest swoistym ołtarzem, na którym On sam ofiarował siebie za grzechy ludzi, będąc posłusznym woli swojego Ojca, by dokonać tak ważnego aktu pojednania z Nim. Wszystko to opiera się na jednym wspólnym celu – życiu z Bogiem w wieczności.

**5. RÓŻNICE W FORMULARZACH MSZALNYCH
W WYBRANYCH ŹRÓDŁACH LITURGICZNYCH:
SAKRAMENTARZ GELAZJAŃSKI,
SAKRAMENTARZ GREGORIANSKI, MSZAŁ PIUSA V (TRYDENCKI),
MSZAŁ RZYMSKI ŁACIŃSKO-POLSKI, MSZAŁ RZYMSKI PAWŁA VI**

Euchologie mszalne zmieniały się na przestrzeni dziejów. Miały na to wpływ rozmaite czynniki, od bardzo głębokich i *stricte* teologicznych, po bardzo prozaiczne, mentalnościowe i praktyczne. Burzliwe dzieje Kościoła, który współdziałał przecież ze światowymi mocarstwami i królestwami, nie oszczędziły również i liturgii przez wielokrotne niszczenie, palenie i dewastowanie paramentów liturgicznych, w tym również ważnych ksiąg zawierających modlitewne teksty. Kodyfikacja liturgii, rozpoczęta ok. VI w., nie była przecież pozbawiona wpływów środowisk, wśród których była tworzona, dlatego przy wszelkich reformach liturgii (przede wszystkim Soboru Trydenckiego czy Watykańskiego II), w tym również ksiąg używanych do sprawowania Mszy świętej, można zauważyć pewne modyfikacje, zmiany, a nawet brak konkretnych oracji w *nowszych* wersjach rzymskich mszałów.

Poniższa tabela prezentuje różnice i podobieństwa omawianych formularzy mszalnych. Drukiem pogrubionym zaznaczono zmiany i modyfikacje, jakie zostały wprowadzone względem najstarszego ujętego tu źródła, którym jest sakramentarz gelazjański (GeV). W konkluzjach kończących modlitwy również zaznaczono jedynie – nie komentując – napotkane różnice. W niniejszym artykule kluczowe jest porównanie GeV i *Missale Romanum* Pawła VI i to na nim skupi się ewentualne zestawienie. Teksty GrH, *Missale Romanum* Piusa V czy Mszału łacińsko-polskiego są ponadto dodatkiem ubogacającym niniejszą próbę porównawczą.

NIEDZIELA PALMOWA, CZYLI MĘKI PAŃSKIEJ				
Sakramentarz Gelazjański (GeV)	Sakramentarz Gregoriański „Hardiański” (GrH)	Mszał Trydencki (1910)	Mszał rzymski łacińsko-polski (1968)	Mszał rzymski trzecia edycja typiczna (2008)
(GeV 329) Deus, qui humano genere ad imitandum humilitatis exemplum salvatorem nostrum et carnem sumere et crucem subire fecisti, concede propitius, ut et patientiae euis habere documentum et resurrectionis eius consortia mereamur, Christi domini nostri: qui tecum vivit et regnat deus in unitate spiritus sancti.	(GrH 312) Omnipotens sempiterna Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum, salvatorem nostrum carnem sumere, et crucem subire fecisti: concede propitius; ut et patientiae ipsius habere documenta et resurrectionis consortia mereamur. Per.	Oratio Omnipotens sempiterna Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum, Salvatorem nostrum carnem sumere, et crucem subire fecisti: concede propitius; ut et patientiae ipsius habere documenta et resurrectionis consortia mereamur. Per eundem Dominum.	Oratio Omnipotens sempiterna Deus, qui humano generi, ad imitandum humilitatis exemplum, Salvatorem nostrum carnem sumere, et crucem subire fecisti, concede propitius, ut et patientiae ipsius habere documenta et resurrectionis consortia mereamur. Per eundem Dominum Iesum Christum.	Collecta Omnipotens sempiterna Deus, qui humano generi, ad imitandum humilitatis exemplum, Salvatorem nostrum carnem sumere, et crucem subire fecisti, concede propitius, ut et patientiae ipsius habere documenta et resurrectionis consortia mereamur. Qui tecum.

Secreta (GeV 331) Ipsa maiestati tuae, domine fidelis populus commendit oblatio, qui per filium tuum reconciliavit amicus, Iesum Christum dominum nostrum: qui tecum.	Secreta (GrH 313) Concede quaesumus domine ut oculis tuae maiestatis munus oblatum et gratiam nobis devotionis obtineat et effectum beatae perennitatis adquirat. Per dominum.	Secreta Concede, quaesumus Dómine: ut oculis tuae maiestatis munus oblatum, et gratiam nobis devotionis obtineat, et effectum beatae perennitatis adquirat. Per Dóminum nostrum.	Oratio super oblata Concede, quaesumus, Dómine: ut oculis tuae maiestatis munus oblatum, et gratiam nobis devotionis obtineat, et effectum beatae perennitatis adquirat. Per Dóminum nostrum Iesum Christum.	Super oblata Per Unigéniti tui passionem placatio tua nobis, Dómine, sit propinqua, quam, etsi nostris operibus non meremur, interveniente sacrificio singulari, tua percipiamus miseratione praevénti. Per Christum.
Post communionem (GeV 332) Sacro munere satiati, supplices te, domine, deprecamur, ut qui debite servitutis caelebramus, officio, salutationis tuae suscipiamus augmentum. Per.	Ad completa (GrH 314) Per huius domine operationem mysterii: et vitia nostra purgantur et iusta desideria compleantur. Per.	Postcommunio Per huius, Dómine, operationem mysterii: et vitia nostra purgantur, et iusta desideria compleantur. Per Dóminum.	Oratio post Communionem Per huius, Dómine, operationem mysterii: et vitia nostra purgantur, et iusta desideria compleantur. Per Dóminum nostrum	Post communio Sacro múnere satiati, súpplices te, Dómine, deprecámur, ut, qui fecisti nos morte Filii tui sperare quod credimus, facias nos, eodem resurgente, pervenire quo tendimus. Per Christum.

Z powyższego zestawienia łatwo można wysnuć wniosek, że reforma liturgiczna *Vaticanum II* podtrzymała pierwotną wersję modlitwy kolekty w niemal niezmiennym brzmieniu, jeszcze od GeV 329 oraz GrH 312, dodając na początku zwrot *Omnipotens sempiterne*. Natomiast dzisiejsza modlitwa nad darami jest formułą raczej późniejszą. Już GrH zmienia jej brzmienie, a za nim powtarza ją Mszały: Piusa V, łacińsko-polski oraz Pawła VI. *Modlitwa po komunii* zaś w pierwszym członie powtarza orację za GeV 332, ale w dalszej części jest już nieco zmodyfikowana.

ŚWIĘTO PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO				
Sakramentarz Gelazjański (GeV)	Sakramentarz Gregoriański „Hardiański” (GrH)	Mszal Trydencki (1910)	Mszal rzymski łacińsko-polski (1968)	Mszal rzymski trzecia edycja typiczna (2008)
(GeV 1023) Deus, qui nos hodierna die exaltatione sanctae crucis annua solemnitate laeticas, praesta, ut cuius misterium in terra cognovimus, eius redemptionis praemia consequamur: per.	(GrH 690) Deus, qui Unigéniti tui domini nostri iesu christi praetioso sanguine humanum genus redemere dignatus es, concede propitius ut qui ad adorandam vivificam crucem adveniunt a peccatorum suorum nexibus liberentur. Per dominum.	Oratio Deus, qui nos hodierna die Exaltationis sanctae Crucis annua solemnitate laeticas: praesta, qaesumus ; ut cujus misterium in terra cognovimus, ejus redemptionis praemia in caelo mereamur. Per eundem Dóminum.	Oratio Deus, qui nos hodierna die Exaltationis sanctae Crucis annua solemnitate laeticas: praesta, qaesumus ; ut cuius misterium in terra cognovimus, eius redemptionis praemia in caelo mereamur. Per eundem Dóminum nostrum Iesum Christum.	Collecta Deus, qui Unigénitum tuum crucem subire voluisti, ut salvum faceret genus humanum, praesta, quaesumus, ut, cuius mysterium in terra cognovimus, eius redemptionis praemia in caelo consequi mereamur. Per Dóminum.

<p>Secreta (GeV 1024)</p> <p>Devotas, domine, humilitatis nostrae praeces et hostias misericordiae tuae praecedat auxilium, et salutem quam per Adam in paradiso ligni clauserat temerata praesumptio, ligni rursus fides aperiat: per dominum.</p>	<p>Secreta (GrH 691)</p> <p>Iesu christi domini nostri corpore saginati, per quem crucis et sanctificatus vexillum quaesumus domine deus noster ut sicut adorare meruimus, ita perennitatis eius gloriae salutaris potiámur effectú. Per.</p>	<p>Secreta</p> <p>Jesu Christi Dómini nostri corpore et sanguine saginandi, per quem Crucis est sanctificátum vexillum: quáesumus Dómine Deus noster; ut, sicut illud adoráre meruimus, ita perénniter ejus glóriæ salutáris potiámur effectú. Per eúmdem Dóminum.</p>	<p>Oratio super oblata</p> <p>Iesu Christi Dómini nostri Córporē et Sanguine saginandi, per quem Crucis est sanctificátum vexillum: quáesumus Dómine Deus noster; ut, sicut illud adoráre meruimus, ita perénniter ejus glóriæ salutáris potiámur effectú. Per Dóminum nostrum Iesum Christum.</p>	<p>Super oblata</p> <p>Hæc oblátio, Dómine, quáesumus, ab ómnibus nos purget offénsis, quæ in ara crucis totíus mundi tulit offénsam. Per Christum.</p>
<p>Post Communionem (GeV 1025)</p> <p>Adesto familiae tuae, quaesumus, clemens et misericors deus; in audersis et prosperis praeces exaudias et nefas adversariorum per auxilium sanctae crucis digneris contere, ut portum salutis tuae valeant adpraehendi: per.</p>	<p>Ad compl. (GrH 692)</p> <p>Quesumus Omnipotens deus ut quos divina tribuis participatione gaudere humanis non sinas subiacere periculis. Per.</p>	<p>Postcommunio</p> <p>Adésto nobis, Dómine, Deus noster: et quos sanctæ Crucis lætári facis honóre, ejus quoque perpétuis defénde subsidiis. Per Dóminum.</p>	<p>Oratio post Communionem</p> <p>Adésto nobis, Dómine Deus noster: et quos sanctæ Crucis lætári facis honóre, ejus quoque perpétuis defénde subsidiis. Per Dóminum nostrum.</p>	<p>Post communionem</p> <p>Refectióne tua sancta enutriti, Dómine Iesu Christe, supplices deprecámur, ut, quos per lignum crucis vivificæ redemisti, ad resurrectiónis glóriam perdúcas. Qui vivis et regnas in sæcula sæculórum.</p>

Święto Podwyższenia Krzyża Świętego w wydaniu Mszału Pawła VI całkowicie różni się od euchologii w poprzednich wersjach mszałów, jak również w GeV. Powtarza jedynie inwokację kolekty z GrH 690: *Deus, qui Unigéniti. Super oblata* w Mszałe Piusa V i łaćniśko-polskim powtarza zaś orację z GrH 691. *Modlitwa po komunii* została stworzona zapewne w późniejszym czasie, ponieważ nie pojawia się ani w GeV, ani w GrH. Można również zaznaczyć pewne drobne różnice w konkluzjach kończących modlitwy oraz zmiany zasad pisowni z *j* na *i* lub *oe* na *ae*, co nie zmienia waloru i treści przekazu.

6. PODSUMOWANIE

Każdorazowa analiza formuł euchologicznych (dowolnych celebracji liturgicznych) dostarcza nie tylko wielu cennych treści teologicznych, które są sednem wiary chrześcijańskiej, ale również przedstawia ich jednoczesną ewolucję (historię). Każdy moment i okres w dziejach Kościoła wpływał na ich powstawanie i formę. Oczywisty jest fakt, że nie każde zestawienie tekstów będzie tak samo ciekawe i emocjonujące z punktu widzenia historycznego, jak i merytorycznego. Niewątpliwie oba ukazane powyżej formularze mszalne stanowią solidną podstawę do budowania w duszach wiernych uczestniczących w tych celebacjach odpowiedniego doświadczenia du-

chowego przeżywanych tajemnic wiary. Zarówno Niedziela Palmowa, jak i Podwyższenie Krzyża Świętego dają pełne, prawdziwe i głęboko teologiczne przeświadczenie o tym, że Bóg-Człowiek Jezus Chrystus jest jedynym Odkupicielem ludzkości. Istotną kwestią jest pojęcie *ofiary*, którą złożył Jezus na drzewie krzyża, a ofiarą życia każdego ochrzczonego chrześcijanina. Łączą się one w momencie każdej sprawowanej Eucharystii, stanowiąc najgłębsze zjednoczenie z Chrystusem, jak przypomina Sobór Watykański II w Konstytucji o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”, 26: staje się ona wtedy *sakramentem jedności*. Niniejsze przedstawione oraz inne podobnego rodzaju studium eucharystyczne z obecnie znanej liturgii, pozawala chociaż w małym stopniu na dalsze rozwijanie tej ścieżki badań w teologii liturgicznej dotyczącej hermeneutyki eucharystii mszalnych. Będąc ciągle żywa i dość popularna w gronie liturgistów, dostarcza nie tylko nowych spojrzeń czy interpretacji, ale przede wszystkim ułatwia zrozumienie liturgii wiernym każdego czasu i dziejów historii Kościoła. Pobudza ona przede wszystkim do skierowania swojej duszy do Chrystusa, który ciągle udziela swoim dzieciom *odkupieńczej mocy* płynącej z Jego chwalebego Krzyża.

BIBLIOGRAFIA

- Czerwik S., *Prefacje o misteriach Chrystusa w Mszałe rzymskim Pawła VI*, Warszawa 1984.
- Durak A., *Treści uczestnictwa we Mszy Świętej w świetle formuł eucharystycznych Mszału rzymskiego dla diecezji polskich*, Piła [b.w.] 1992.
- Durak A., *Wtajemniczeni w misterium Ciała i Krwi Chrystusa*, *Studia Theologica Varsaviensia* 38 (2000), nr 2, 175–187.
- Konecki K., *Zasady interpretacji tekstów eucharystycznych*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 46 (1993), nr 3–4, 176–183.
- Maggioni C., *Annunciazione. Storia, eucologia e teologia liturgica*, Roma: C.L.V. Edizioni Liturgiche Roma 1991.
- Miażek J., *Misterium Wielkiego Postu w modlitwach mszalnych dawnej i współczesnej liturgii rzymskiej*, Warszawa 1997.
- Żądło A., *Hermeneutyka tekstów eucharystycznych w kluczu diachronicznym i synchronicznym*, *Studia Theologica Varsaviensia* 49 (2011), nr 1, 85–97.

REDEMPTIVE POWER OF CHRIST CRUCIFIED IN LESSER EUCHOLOGY IN DOUBLE CELEBRATION OF LITURGICAL YEAR OF PAUL VI'S ROMAN MISSAL

Summary

The analysis of eucharistical texts drawn from two different liturgical celebrations, namely the Palm Sunday and the Feast of the Exaltation of the Holy Cross, focuses the theological thought on Christ's passion, death and resurrection. The fundamental fruit of this Paschal Mystery is the eternal life for every believer. A spectrum of every eucharology is related to eschatological thought for the great number of texts from the currently used Roman Missal refer to the eternal life with God. Although these two celebrations share common theology and reveal the truth about redemption of human soul from

sin and damnation, they differ from each other in totally different moments of their celebration as well as circumstances when they were introduced to the Liturgical Calendar. Nevertheless, the role of those texts is to reveal the unquestionable truth: Christ's Cross is the altar, on which Christ, being obedient to his Father's will, sacrificed himself for our sins. All these thoughts lead to one common aim – the eternal life with God.

The liturgical reform of the Second Vatican Council assumes a return to original texts which were used to celebrate the Eucharist. Therefore, the analysis presents the juxtaposition of the current euchologies and the oldest Roman sacramentaries: Gelasianum and Gregorianum-Hadrianum which are juxtaposed with the Missal of St. Pius V and the Latin-Polish Missal, in which some modifications can be observed as well as differences in the selection of the Eucharistic texts.

Key words: liturgy, euchology, liturgical celebration, sacrifice, eternal life, Palm Sunday, Exaltation of the Holy Cross, cross, Paschal Mystery

Nota o Autorze

Ksiądz **Mateusz PAKUŁA** – prezbiter archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, magister teologii, przygotowuje rozprawę doktorską pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Jacka Nowaka, *Tajemnica kapłaństwa w celebracji roku liturgicznego w świetle Mszału rzymskiego Pawła VI*.

Kontakt e-mail: mateusz.pakulax@wp.pl